

Dragonja in slap Stranice

Razmiki, stari sto let in več

Dostop: Od Kopra do kraja Dragonja 25 km, od Portoroža 11 km. V zgornje povirje reke se najhitreje pride z izvozom z avtoceste na Črni Kal, proti Kubedu. V Gračišču je treba zaviti na desno proti Popetram in se peljati v Trsek; od Gračišča 5 km. V Trseku je informacijska tabla z zemljevidom, na katerem so lepo razvidne poti okoli zgornje Dragonje ter označene njene naravne znamenitosti in spomeniki kulturne dediščine. S te vasi je tudi najlepši pristop k slapu Stranice. Priporočljiv (pravzaprav nujen) zemljevid: Izletniška karta Primorje in Kras, 1 : 50 000, ali Slovenska Istra, 1 : 50 000.

Naravne lepote

Zgodovinsko-kulturne znamenitosti

Dragonja je edina večja reka, ki se v Sloveniji izliva v morje in ki jo po krivici večina naših ljudi pozna samo po mostu, čez katerega teče (sporna) meja s Hrvaško. Če se izleta na morje iz tega ali onega razloga nasitimo in nam za doživetja ostaja še dober kos popoldneva, potem tik pred mostom oziroma mejnim blokom zavijmo na levo. Ko minemo še obmejno vas Dragonja, smo že v dolini istoimenske reke, ki se prikaže prijazno široka, čeprav kmalu s prašnimi cestami, vendar bogata z vinogradi in oljčniki. Po zaselku Škrline pod Koštaboro se cesta umakne na sever in prepusti deviško reko kolesarjem in konjenikom. Sledove konjskih kopit lahko s pridom izkoriščajo tudi pešpotniki, ne le zato, ker bi obujali stezosledske izkušnje iz vesternov in indijanaric, pač pa da bi v blodnjavi raznih stez ob reki stopali po najkrajši; zakaj pešačenje ob ponekod nedostopni vodi se lahko vleče dolge ure.

Ne bomo se preveč ozirali na opustele vasi in mline, pozabimo na krivice zgodovine. Navsezadnje videz nekaterih vseh nad Dragonjo oživljajo prenovljene kmetije, novi nasadi trt in oljk. Številne hiše pred propadom rešuje tudi vikendaška podjetnost. Tu smo zaradi vživljanja v naravo, ki je v tej dolini v vseh letnih

Kopanje v Dragonjinih tolmunčkih utegne biti poleti prijetnejše kot v bližnjem Portorožu.

Cesta v Brič zavija čez debel sklad peščenjaka, po katerem se zliva Dragonja.

Figovo drevo uspeva v opuščeni domačiji ob Dragonji.

časih razbohotena in prvobitna. Dragonja je hudournna reka, ki teče po neprepustnem flišu. Le njen zadnji del, ki ga od sečoveljskih solin pri Fontaniggah loči nekajkilometrski nasip, počasi prehaja v somorno ustje. V zgornjem in srednjem toku so zaradi velike hudourniške moči njeni bregovi razgaljeni od erozije, reka pa se večkrat preliva čez vodoravne plasti laporjev in apnenih peščenjakov ter breče, včasih pa se vrtinči pod slikovitimi pahljačastimi slapiči.

Poleg pragov se lahko ob 29 kilometrov dolgem vodotoku zlasti v maju posvetite botaniki. V povirju Dragonje so prirodoslovci našli okoli 250 različnih rastlinskih vrst, med njimi tudi sredozemskih, ki jih drugje ne boste videli. V polnem pomladnem cvetenju je – v treh rdečih odtenkih – zlasti lepa vrtna vetrnica. Zoologi pa so v reki odkrili bogato in zelo različno vodno favno, kajti značaj reke se od izvirov do izliva v morje večkrat menja. V Dragonji je na primer edino slovensko nahajališče rakov kozic. Obrežja reke niso povsod dostopna, najlaže se jim je približati po privoznih poteh, ki so jih za svoje traktorje utrli kmetovalci.

Povirje Dragonje ima številne stranske doline, po navadi divje in zapuščene. Med njimi gre priporočiti dolino potoka Stranica; kot da čaka obiskovalce, ki iščejo samotna brezpotja, ne preveč naporna za hojo in v katerih se je lahko orientirati. Izhodišče je obnovljeni Mazurinov mlin na Dragonji, takoj pod vasjo Trsek. Prestopimo reko in gremo ob Stranici proti vasi Trebeše. Čez dobre pol ure se še pred vasjo obrnemo ostro na desno. Le streljaj daleč je že polica, na kateri potoku zmanjka tal. Smo pred najvišjim slapom v Istri, približno

Ob izlivu Dragonje v Piranski zaliv gnezdi na stotine vrst ptic.

20-metrskim slapom Stranice, ki je pravo naravno čudo, t. i. umikajoči se slap. Kaj se dogaja? Plošča peščenjaka, po kateri se mirno razliva potok, je trše narave, pod njo pa so mehkejšje plasti, ki se raje topijo. Pod ploščo se širi spodmol, plošča nad njim obvisi in se prej ko slej odlomi. Potok zdaj teče po neodlomljenem delu, ki pa spet dela spodmol, s čimer ga čaka nov odlom. Tako se slap umika po koritu potoka nazaj, s stoletnimi razmiki kajpak. Ta trenutek, ki je trajal že celo 20. stoletje in bo trajal kdove koliko stoletij, je voda v slapu vsako sekundo razstavljena na tisočere curke in kapljice, ki je kot prečista ledena pahljača bolj osvežujoča kot katerakoli tekočina ob bližnji obali.

Domačina kmetovalca bomo tu redko srečali. Nekoč je bil seveda tudi ta del doline obdelan, toda življenje, kolikor ga je v brdih ostalo, se je umaknilo na slemena. V dolinah in koritih pod njimi se Dragonja s svojimi pritoki rada zadržuje v senčnih, čistih tolmunih, ki so že maja pravi balzam za kopalca. Kako je šele poleti, ko je prišlek na slovenskem morju preobjeden hrupnih, prenatrpanih plaž! Saj človek komaj verjame: tukajšnji raj je tako blizu tamkajšnjim ponorelim vicam in je vendar sam, čist in sam.

Obnovljeni Mazurinov mlin pod vasjo Trsek

